

תרומה

ב. אין דעם וואָס רש"י איז מפרש
לי — לשמ"י דארף מען פארשטיין:

די גמרא זאָגט אז, ועשו לי מקדש
מיינט — „משלי“, אז „נותנין מהן
לאומנין בשכרן“ — מען באַצאלט די
אומנין פאר זייער אַרבעט בבדק הבית
„משלי“ — מיט ממון הקדש (הקדש
דבדק הבית).^א

און אַט דעם פירוש אין „לי“
(— משלי) געפינט מען אויך אין לימוד
ע"ד הפשט, ווי רש"י איז מפרש דעם
פסוק (אין פ' תולדות) „וקח לי משם
שני גדיי עזים גר" — „וקח לי, משלי הם
כ"י שכל כתב כ"י“.

לפי' דארף מען האָבן אַ ביאור: וואָס
איז דער הכרח אין פשוטו של מקרא צו
משנה זיין און מפרש זיין דאָ „לי —
לשמ"י“?

הבית (קודם השראת הקדושה) אין שייך לכאור
שיהי' לשמ"י, וע"ז מחדש רש"י „כי בשעת העשי'
מחשבתו יהי' לשמ"י“ (ועפ"ז מתורצת ג"כ שאלה
הא' שבפנים) —

אבל צ"ע אם נפק"ז זו (בין הכוונה „שאח"כ תהי'
קדושה שם“ או „בשעת העשי' מחשבתו יהי' לשמ"י)
אפ"ל גם ע"ד הפשט, שהרי גם אם חושב „שאח"כ
תהי' קדושה שם“ הרי עושהו לשם ה'.

(5) תמורה לא, ב.

(6) ראה שם תודיה הא קדשי.

(7) כ"י, ט.

(8) כן הקשה בתורת כאן. — ותירוצו עפ"משי'
(ש"ב ז, ה, שם, ייג"ג), תבנה לי בית. . . בית לשמ"י
(והוא ת"י הדברי דוד ריש פרשתנו) אינו כפרשי',
ואפילו לא ברמז.

א. פון פסוק בתחילת פרשתנו:
„ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“, איז
רש"י מעתיק די ווערטער „ועשו לי
מקדש“ און איז מפרש: ועשו לשמי בית
קדושה.

לערנען מפרשים, אז רש"י איז מפרש
דאָ צוויי באַזונדערע ווערטער, ובמילא
זאָגט ער דאָ צוויי באַזונדערע ענינים —
(א) אז דער טייטש פון „לי“ איז „לשמ"י“,
און (ב) אז „מקדש“ מיינט — „בית
קדושה“ (וכדלקמן סעיף ג).

דארף מען פארשטיין: וויבאלד אַז
דאָס זיינען צוויי באַזונדערע ענינים,
פאָרוואָס איז ער זיי ביידע כולל אין איין
דיבור? דררכו ברוב הכי גדול בפירושו
על התורה האָט ער געדארפט זאָגן צוויי
דיבורים: „לי — לשמי: מקדש — בית
קדושה“?

אויך איז ניט מובן: פאָרוואָס איז רש"י
מעתיק אין דעם דיבור-המתחיל אויך
דעם וואָרט „ועשו“? און נאָכמער — ער
חזר'ט דאָס איבער אויך בגוף פירושו:
„ועשו לשמי כ"י! — אין דעם וואָרט
„ועשו“ איז דאָך רש"י גאָרניט מחדש?

(1) כה, ח.

(2) ראה רא"ם ועוד.

(3) ראה פרשי' בפרשתנו לפני זה (כה, ב)
ובלקריש חט"י (ע' 286) וכן לקמן בפנים.

(4) בדברי דוד (להט"ז), דקדק רש"י בלשונו מלת
ועשו, כי בשעת העשי' מחשבתו יהי' לשמי ולא
שיחשבו שאח"כ תהי' קדושה שם.

[ובא בהמשך למ"ש לפני' בפי דברי רש"י „בית
קדושה“, דבני עושים רק הבית ולא הקדושה (ע"ש)
ולקמן סעיף ג], ומכיון שכן, סד"א שמספיק
שיחשבו שאח"כ תהי' קדושה שם (כי בשעת עשיית

(*) ראה גם אוה"ח כאן („עוד ירצה כ"י“), ולהעיר
מכתר שם טוב (מב, טע"ב ואילך).

רשות, די זאך גייט אריבער פון רשות
הדיוט ממונס לרשות הקדש ליי"ו —
ס'איז ניט מספיק וואס מען גיט עס
(בפועל) צו הקדש, נאר מען דארף עס
מייחד זיין פארן אויבערשטן במחשבתו
וכיו"ב.¹¹

איז אין פסוק, ויקחו לי תרומה, וואו
עס רעדט זיך וועגן 'פרישו לי מממו-
נ' — מקדיש זיין ממון חולין — איז
פארשטאנדיק פארוואס דאס דארף זיין
מיט א כוונה, לשמי'.

משא"כ אין פסוק, ועשו לי מקדש,¹²
וואס רעדט זיך וועגן דער תרומה וועל-
כע איז שוין געווארן ממון הקדש און
געפינט זיך ברשות הקדש¹³ — וואס
פעלט דא אין דער שייכות צום אוי-
בערשטן¹⁴ אז מען זאל נאכאמאל דארפן
זאגן, לשמי'?

(13) ראה פ'רש"י תצוה כח, ד (ד"ה בגדי קדש):
מחלוקת המקדשת לשמי'.

(14) ראה לקו"ש חט"ז (ע' 287) שזהו הגדר ד.לי
— לשמי'.

(15) ולהעיר מפרש"י לעיל (יתרו כ, כא) גבי
מזבח אדמה — שתהא תחילת עשייתו לשמי'. אבל
שם מדייק רש"י, תחילת עשייתו, וראה בארוכה
לקו"ש חכ"א ע' 255 הערה 38. ואכ"מ.

(16) ראה לקו"ש חט"ז ע' 286-7 ובהערות שם.
(17) להעיר מהשק"ט ע"ד ההלכה דבנין בחול
ואח"כ מקדישין (מעלה יד, א. ושי"ן. וראה
אנציקלופדי תלמודית ערך בית המקדש ע' רכז.
ושי"ן). אבל ע"ד הפשט בנוגע למשכן, הרי מכיון
שהמשכן נבנה מהדברים (וזה וכסף כו) עצמם
שנדבו בני תרומת המשכן, והקדישו אותם ונעשה
ממון הקדש (כנ"ל בפנים), נמצא ש(עכ"פ במשכן)
לא ה' הבנין בחולי (אף שאח"כ ה' ומשחת . .
וקדשת' — ראה לקמן הערה 39). ואכ"מ.

(18) אף שמוכו שאפשר לפרש כן (גם ע"ד

[עס איז דא אן אריכות אין מפרשים
וואס זיינען מסביר פארוואס רש"י קען
ניט טייטשן, ועשו לי מקדש' ווי דער
פירוש הרגיל בכ"מ אין, ל"י — בשב"י
לי, לצרכי וכו"ב; אבער אויך לפירו-
שם¹⁵ בלייבט ניט מובן פארוואס רש"י
(זאגט, ל"י — לשמי' און) נעמט ניט אן
פירושו שבפ' תולדות (פ' הגמרא), ל"י
משל"י].

לכאורה וואלט מען דאס געקענט
מסביר זיין: אויף די ווערטער (אין
אנהויב סדרה¹⁶), ויקחו לי תרומה' איז
רש"י מפרש, ויקחו לי תרומה — לי
לשמי' — וואס דארטן, וואו עס רעדט
זיך וועגן דער, הפרשה (וואס) יפרישו
לי מממונס נדבה¹⁷, האט דאך קיין ארט
ניט (ע"ד הפשט¹⁸) צו טייטשן, ל"י —
משל"י.

און וויבאלד אן דער, ל"י שבתחילת
הסדרה מיינט, לשמי', איז מסתבר
לומר, אז אויך דער, ל"י וואס שטייט
באותו ההמשך (נאר מיט עטלעכע
פסוקים ווייטער), האט דעם זעלבן
פירוש — לשמי'.

אבער כד דייקת, איז אדרבה, הפי'
דארף זיין אנדערש: די כוונה, לשמי'
(לשם ה') איז פארבונדן מיט שינוי

(9) ראה מפרשי רש"י ריש פרשתנו וכאן על
אתר. וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 284 ואילך. ושי"ן.
(10) הו לפי המפרשים דהכרחו של רש"י הוא
מפני שכלפי מעלה לא שייך לומר, ל"י לצרכי: והו
לפי המפרשים דקדושת רש"י היא דתיבת, ל"י
מיתרת (ראה הנסמך בלקו"ש שם).

(11) כה, ב.

(12) ל' רש"י שם ד"ה תרומה.

(13) ע"ד הדרש, מכיון דלה' הארץ ומלואה
(תהלים כד, א), לכן גם ההפרשה היא, משל"י (ראה
תרי"ש ריש פרשתנו אות א. ושי"ן). אבל ע"ד הפשט,
מכיון שהכתוב מדגיש, תרומה — יפרישו לי
מממונ'י, היז היפך ההדגשה, ל"י — משל"י (כי לה'
הארץ ומלואה).

(*) ועד"ז השקו"ט מצד זה דאומן קונה בשבח כלי
(ראה צפ"נ יקהל ג, א, שם, ו). ובארוכה לקמן ע'
282 ואילך ובהערות) — אינו שייך ללימוד ע"ד
הפשט.

געטייטשט ווערן אז דאס מיינט, בית קדושה — האט עס רש"י געדארפט מפרש זיין דארטן (אין פ' בשלח) אבער אדרבא — ניט נאר באווארנט עס ניט רש"י דארטן, נאר פון לשון רש"י דארט²² איז מוכח אז ער נעמט עס אז אלס א דבר מובן ופשוט אז, מקדש איז, בית המקדש²³.

אויך: אויב דער גאנצער אויפטו פון רש"י איז, אז, מקדש מיינט א, בית (און ניט, אי זה (דבר) מקדש שיהי') — האט רש"י געדארפט זאגן, בית המקדש; פארוואס איז רש"י משנה סיי פון לשון הכתוב על אחר, און סיי פונעם לשון הרגיל בכל מקום — און אנשטאט, מקדש זאגט ער, קדושה?

ועד'ז איז צע'ג פירוש המפרשים²⁴, אז רש"י קומט באווארענען: ווי פאסט צו אנזאגן, ועשו לי מקדש? — די קדושה עצמה (מקדש) ווערט דאך ניט אויפגעמאכט דורך אידן (נאר עס קומט פון אויבערשטן)! איז רש"י מפרש אז דער ציווי איז צו מאכן א, בית קדושה —

וואָרן, כנ"ל, פון פרש"י (הגל) בפ' בשלח איז מוכח אז עס איז א מילתא דפשיטא אז, מקדש איז דער, שם המקוצר²⁵ פון, בית המקדש און ס'איז ניט נייטיק די באווארעניש אז, ועשו לי מקדש מיינט דעם בית המקדש (און ניט

בסגנון אחר: דוקא דערפאר וואס רש"י לערנט אז, ויקחו לי תרומה מיינט, לי — לשמי' (אז דא איז שוין געווען די כוונה, לשמי') — איז מער מסתבר צו זאגן, אז מיט, ועשו לי מקדש מיינט די תורה צו מדגיש זיין אז אנדער אויפטו — אז די עשי זאל זיין, משלי, כנ"ל.

ג. עד'ז דארף מען האבן א ביאור אין סיום פירוש רש"י — מקדש... בית קדושה: וואס באווארנט דא רש"י, פארוואס איז ער משנה ומחדש כאם ווארט, מקדש?

לויטן מזרחי²⁶ באווארנט רש"י, אז, מקדש מיינט — ניט, אי זה (דבר) מקדש שיהי, נאר — בית מקודש, כי שם מקדש בכל מקום לא ימצא כי אם על הבית המקודש.

אבער לכאורה צע'ג איז דעם הסבר: דער ווארט, מקדש שטייט שוין פריער (אין פ' בשלח²⁷) — מקדש אדני כוננו יידך. איז אויב ביי, מקדש דארף אויס-

הפסטי, שכי' צוויי התורה שציל כוונה מפורשת לשמי' גם בעת העשי' (ואפילו עשה, סתם, בלי כוונה, פסול) — מיט, עיד הפשט, מכיון שאפשר לפרש שהוא דין חדש (שציל, משל'י), מסתבר יותר לפרש כן מלפרש שציל עוד כוונה, לשמי', כבפנים. (19) כאן. ועד'ז בדקט טוב. וראה גם בשפ"ח (הנדפס באוצר פירוש' עם הראים כר).

(20) לכאורה צע'ק שהרי מצינו כמ"ס בקרא שם מקדש לא, על הבית המקודש — ראה (לדוגמא): פורשי' — קדושים כ, ג; בהעלותך י, כא; קרח יח, א. וראה גם קרח שם, כט (הובא בס' זכרון כאן). ועד. (21) טז, יח.

(*) וכיש עיד ההלכה. ולהעיר גם ממגיד מישרים סוף פירושנו: ועשו לי מקדש... ויקחו לי תרומה... דמילי קדישא איבער למימר הא מלה לקדושה בכל עובדי דיעבד לימא הכי האי לשם קדושה.

(22) ד"ה מקדש.

(23) ואין לומר כי שאני בפ' בשלח דשם מקדים מכון לשכתך (ראה פרש"י שם) — כי גם כגון מפרש, ושכנתי בתוכם, וכן מוכח מכללות וטוב הכתובים שקאי על המשכן (ולא) — על, אי זה מקדש שיהי'.

(24) ס' זכרון, גורא דברי דוד. וראה גם ס' הואיל משה (לבעהמס משה משה) גבאר היטב.

(25) ראה ס' זכרון. וראה גם ראם ועוד.

די קדושה שבו): און אויך, כנ"ל: לפי האט רש"י געדארפט זאגן, בית המקדש, און ניט, בית קדושה²⁶.

ד. דער ביאור בכל זה:

די שאלה עיקרית וואס רש"י קומט פארענטפערן בפירושו איז — ווי פאסט דא דער לשון, ועשו לי מקדש? דער נאמען, מקדש באצט זיך דאך צום בית המקדש שבירושלים, ובלשון הכתוב (הנ"ל) ב' בשלח — תביאמו גר בהר נחלתך גר (וממשיך דארט) מקדש אדני כוננו ידיך; דא אבער רעדט מען דאך וועגן עשיית המשכן שבמדבר, וואס ווערט אנגערופן בכתוב בשם, משכן, און ווי עס שטייט גלייך אין דעם פסוק שלאח²⁷ — את תבנית המשכן — האט אויך דא געדארפט שטיין, ועשו לי משכן²⁸?

דער אור החיים²⁹ ענטפערט, אז ועשו לי מקדש איז א, מ"ע כוללת כל הזמנים בין במדבר בין בכניסתן לארץ³⁰, און דערנאך זאגט אן דער פסוק אויפן, פרט הנעשה במדבר. . . שיעשה משכן כסדר האמור (אין דער פרשה).

— רש"י איז אבער שולל דעם פירוש: אויף די ווערטער (אין דעם פסוק שלאח³¹), ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן גוי' איז רש"י מפרש: המקרא הזה מחובר למקרא שלמעלה הימנו ועשו לי מקדש³² ככל אשר אני מראה אותך. ומזה מובן, אז, ועשו לי מקדש. . . ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן איז איין — דער זעל בער ציווי.

נאך מער: לויט דעם פרש"י, איז אין דעם ציווי בפירושו ניט נכלל דער מקדש

26) אבל בגוי' (וראה גם ס' הראיל משה) כאן, דרש"י בא להדגיש שהאדם עושה (לא) בית שנתקדש, (כ"א) רק, בית. . . הראוי להיות קודש (ועי' לי רש"י (ויגש מו, כח) בית תלמודי. ועד"ז בכ"מ), ולכן לא כתב רש"י, בית המקדש (שפי' בית מקודש).

27) כה, ט.

28) בגמ' עירובין (ב, סע"א ואילך) דמשכן נקרא מקדש. אבל (א) זה נולד מכאן. (ב) זהו ע"ד ההלכה, אבל ע"פ פשוטו, הרי כל מקום שכוונת הפסוק היא (רק) למשכן דמשה, נאמר, משכן ולא, מקדש. וראה רש"י חוקת יט, כ: אם נאמר מקדש למה נאמר משכן כו' וולהעיר גם מפרשי קדושים (יט, ל) אין בנין ביהמ"ק דוחה שבת, אף שנשנה כבר בנוגע למשכן (פרשי ויקהל לה, ב) — ראה מפרשי רש"י קדושים שם}. וראה גם נחלת יעקב על פרשיי כאן.

29) כאן.

30) ומצין לרמב"ם ריש הל' בית הבחירה. וראה כס"מ שם. ובארוכה — לקושי ח"א ע' 116 הערה 3. חט"ז ע' 302 ואילך. חכ"א ע' 149 ואילך. ע' 264 ואילך.

31) ומשמט התיבות, ושכנתי בתוכם. וי"ל, כי לרש"י — תיבות אלו הן רק כעין מאמר המוסגר, וההמשך לעושו לי מקדש הוא — ככל אשר אני מראה אותך גוי'. ובוזה מתרח' רש"י (בדא"ג) הקשיא הידועה דהוליל, בתוכי ולא, בתוכם — כי לפרשי התיבות, ושכנתי בתוכם (אינו) ההמשך דועשו לי מקדש, (כ"א) הן מאמר (המוסגר) לבניי שנצטוו, ועשו גוי', שע"י קיום ציווי זה תשרה שכניה בנייהם.

[דאם גפרש כפי המפרשים שהכוונה ב, בתוכם היא (על בניי, כי השראת השכינה במקדש (ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם) היא) בשביל בניי (או שע"י) שוכן הקב"ה בדרך ממילא גם בבניי] — אינו גלאטיק ע"ד הפשט, כי סר"ס מכיון שההשראה כפועל היא בהמקדש, הו"ל למימר, בתוכי ואח"כ להדגיש שזה שייך גם לבניי. משא"כ להל"ל, שהשכנתי בתוכם הוא כעין מאמר המוסגר ואינו המשך לעושו לי מקדש. וק"ל].

*) אבל ראה במדבר (ג, לח) שומרים משמרת המקדש. ואולי י"ל דפירושו לשון, קודש (ולא השם ידבר מקדש), ע"ד מ"ש לפניי שם (פסוק כה, לב) שומרי משמרת הקודש.

וואָרט, קדושה, אָז, מקדש' דאָ איז נײַט
א שם דבר (מקוצר פון בית המקדש').

[און דאָס וואָס רש"י זאָגט, בית
קדושה — אַע"פּ אַז פון וואָרט, מקדש'
גופא (לפירושו הפשוט) איז נײַטאָ קײַן
ראי' אַז עס רעדט זיך וועגן אַ בית און
נײַט, אײַ זה מקדש' — איז ווייל בפועל
איז דער, דבר' של קדושה בנדוד' — אַ
בית, ווי פאַרשטאַנדיק פון המשך הציווי
(ועשו לי מקדש..), ככל גוי חבנית
המשכן' (וואָס לויט רש"י איז דאָס אַלץ
אײַן המשך, כנל), וואָס פון דעם ווייס
מען אַז דער, דבר' של קדושה וועלכן
מען דאַרף מאַכן — רעדט זיך דאָס
וועגן אַ בית³⁵].

ה. אַבער דאָס איז נאָך נײַט מספיק.
וואָרום דער פירוש הגיל פאַרענטפערט
נאָר אַז, מקדש' קען זיך באַצײַען צום
משכן — עס בלייבט אַבער נײַט מוסבר:
פאַרוואָס זאָגט דאָ דער פסוק דעם לשון
מקדש', און נוצט נײַט דעם לשון הרגיל
בפרשיות אלו — ועשו לי משכן'?

דערפאַר איז רש"י מקדים דעם פירוש
אויף, ועשו לי — ועשו לשמי', אַז דער
ציווי אין דעם פסוק איז נײַט נאָר אויף
דער עשי' בכלל, נאָר — אַז די עשי' מוז
זײַן מיט דער כוונה, לשמי'; און כדי צו
מסביר זײַן דעם דין פון, ועשו לי —
ועשו לשמי', איז דער פסוק מדייק,
ועשו לי מקדש'.

לדורות. וואָרום דער ציווי דאָ איז צו
מאָכן אַ, מקדש'. ככל אשר אני מראה
אותך את תבנית המשכן' — און דער
בית המקדש איז נײַט כתבנית המשכן
(וואָס דערפאַר איז רש"י מדייק, אַז דער
ציווי שבסיום הכתובי', וכן תעשו —
לדורות, באַצײַט זיך דוקא (נאָר) צו די
כלי המשכן (אַז זײ דאַרפן געמאַכט
ווערן, כתבנית אלו³²), אַבער נײַט צום
משכן עצמו³³).

און כדי צו פאַרענטפערן די שאלה
הגיל — פאַרוואָס ווערט דאָ דער משכן
אַנגערופן, מקדש' — איז רש"י מפרש
אַז, מקדש' אין דעם פסוק מײַנט, בית
קדושה': דער וואָרט, מקדש' איז דאָ
נײַט אַלס שם דבר (— מקוצר) פון, בית
המקדש', נאָר אַלס אַפּטייטש-וואָרט אַ
שם התואר ותכונה פון אַ זאָך, אַ בית של
קדושה (נײַט, של חול') וואָס דאָס פאַסט
אויפן משכן פונקט ווי אויפן מקדש',

מקדש' מײַנט — אַ זאָך (בית) וואָס
האָט אין זיך (אַדער — איז צוליב')
קדושה, וואָס דערפאַר נוצט מען דעם
וואָרט (אויך) אויפן משכן.

בסגנון אחר — דער חידוש פון רש"י
איז (נײַט אין וואָרט, בית', נאָר) אין

(32) ראה רמב"ן ומפרשי רש"י בנוגע למזבח
שעשה שלמה.

(33) כ"ה פשוטו לשון רש"י, וכמ"ש בגי'א שם
(אבל ראה רא"ם, דברי דוד ועוד שם).

(34) ראה גם רע"ב על פרש"י כאן (אלא שהוא
מפרש זה, משום דמשכן אקרי מקדש כדמוכח בפ'
פרה אדומה''). נחלת יעקב כאן.

(35) ראה לקמן סעיף ה.

(36) ואין להקשות דהויל לרש"י לפרש, דברים
המקודשים' (כפרש"י) כהעלותך וקרח שבהערה 20.
ובפרש"י קרח שם: האהל והארון והשלחן וכלי
הקדש' יכלול בזה גם הכלים — כי ממש' —
(מקדש) ושכנתי בחוכם' מוכח דקאי על מקום
השראת השכינה, שהוא בהבית.

וצע"ק דהויל לל, אהל', שזהו החילוק בין המשכן
וביהמ"ק, וכמש"נ כמ"ס, אהל מועד'.

(*) לכאורה כוונתו להפסוקים בפ' חוקת (ויט, יג,
שם, כ), וצ"ע שהרי זהו היפך פרש"י שם (הובא לעיל
הערה 28).

די הסברה אין דעם:

איידער מ'האט זיי גענוצט לבנין המשכן, איז זייער קדושה געווען מחמת דעם וואס זיי זיינען ממון הקדש; אבער דורך ווען לי מקדש ווערן זיי נתקדש (ניט נאר ווייל זיי באלאנגען צו הקדש, נאר) דערמיט וואס זיי גופא ווערן גענוצט און ווערן א טייל פון א בית קדושה.

און וויבאלד אז די עשי' איז גורם א נייע, העכערע קדושה אין די דברים של תרומת המשכן, דעריבער דארף די עשי' זיין (מיט א כוונה נוספת), לשמיי.

ועפ"י יש לומר, אז ס'איז א נפק"מ (אריך) להלכה: ס'איז ניט גענוג אז די כוונה זאל זיין סתם, לשמיי (פארן אוי-בערשטנס וועגן), נאר עס דארף זיין לשם (קדושת) המשכן, צוליב דער בית קדושה — די ספעציעלע הע-כערע קדושה וואס קומט צו דורך דעם ווען.

ו. ע"פ הנ"ל קען מען מבאר זיין נאך אז ענין אין פירוש רש"י:

אין דעם ווארט, תרומה זיינען פאראן צוויי פירושים: (א) פירוש התרגום — אפרשותא, (ב) מלשון הרמה והגבהה.

רש"י בפירושו על התורה איז מפרש (כפירוש התרגום) — תרומה, הפרשה. וע"פ הנ"ל יש לבאר הטעם בזה —

אין דעם פירוש, ווען לי — ווען לשמיי איז, כאמור לעיל (סוף סעיף ב), ניט גלאטטיק; וויבאלד אז די תרומה איז שוין געווארן ממון הקדש (— די הפרשה לפני זה איז געווען, לשמיי) — פארוואס זאל מען ביי דער עשיית המשכן דארפן האבן נאך א מאל א כוונה, לשמיי?

אויף דעם זאגט דער פסוק, ווען לי מקדש, וואס מיינט (כפירוש רש"י) — ווען לשמיי בית קדושה: דאס וואס ביי ווען דארף זיין א כוונה מיוחדת, לשמיי מיינט עס א כוונה נוספת, בית קדושה — ניט נאר, בית של קדושה — א בית אין וועלכן ס'געפינט זיך (נאך) א זאך, קדושה, נאר אז דער בית גופא איז קדושה (בחולם) — ס'איז א הייליקער בית

[ס'איז קיין קשיא ניט וואס רש"י זאגט קדושה — לי נקבה, ווארום מען גע-פינט אז בית איז אויך משמש בלשון נקבה].

דערפון איז מובן, אז עשיית המשכן טוט אויף א שינוי עיקרי אין די דברים מיט וועלכע מ'האט געמאכט דעם משכן — זיי זיינען נתקדש געווארן, גע-ווארן א טייל פון דער בית קדושה:

(37) וראה רא"ם כאן, בית מקדש.

(38) ראה ראב"ע (ומפרשי) ושלח לב, ט (וראה גם רש"י שם). — ומה שרש"י מדייק לכתוב דוקא לשון נקבה — כי אם ה' כותב כאן לשון זכר (בית קדוש) ה' ממש השם בית המקדש, ולכן שינה ל' נקבה להדיש שהכוונה בחיבת, מקדש' כאן היא לא להשם (המקוצר) ד. בית המקדש, וכנ"ל סעיף ד.

(39) ובפרט אחרי המשיחה דאן נעשו קדוש קדשים (תשא ל, כט. ואף שבפרש"י שם דקאי על כלי שרת, הרי בכתוב שם לפנינו (פסוק כו) מפורש, אהל מועד. ואכ"מ).

(40) משא"כ בריקחו לי תרומה שפסטיקה הכוונה כללית, לשמיי — ראה לקריש חסי' (ע' 288) בשיטת רש"י דבבדק' הבית אפשר לשנות מבדק היכל לבדק מזבח.

(41) וראה בארוכה לקריש חכ"א (ס"ע 254 ואילך) השקיע בנוגע כוונת, לשמיי בכלי המשכן — אם צ"ל לשם קדושת כלי פרטי זה או לשם קדושת המשכן. ע"ש.

(42) ראה לבוש האורה ריש פרשתנו. ועוד.

העכערער קדושה, וועלכע איז העכער
פון זייער פריערדיקן מצב.

ז. די הוראה דערפון „בתוכם“ —
בתוך ובעבודת כל אחד ואחד:

יעדער איינער דארף מאַכן פון זיין
אייגענעם בית — א „משכן“ ומקדש לו
יתברך. ווי דער לשון הפסוק, ועשו לי
מקדש ושכנתי בתוכם, וארזל“ בתוכו
לא נאמר אלא בתוכם, לפי שכאמרא
מישראל צריך לעשות בחי' משכן בנפשו
כר“.

זינען אין דעם פאראן צוויי שלבים
ועבודות — „ויקחו לי תרומה“ (הפרשה)
און דערנאך „ועשו לי מקדש“ (הרמה):

צום אלעם ערשטן קומט די עבודה
פון „הפרשה“, א איד דארף אפשיידן זיין
„בית“ פון די הייזער ארום אים, אז אין
זיין בית זאל זיין קענטיק אז ער איז אג-
דערש. מען טוט טאקע אין אים דברים
גשמיים ווי אין אנדערע בתים — אבער
ביי אים אין שטוב ווערן זיי געטאן מיט
אן אנדער ציל און כוונה — „כל מעשך
יהיו לשם שמים“.

די מעשים זינען (נאך אלץ) „מעשך“,
עניני חול, נאר זיי ווערן געטאן „לשם
שמים“ וואס דערמיט זינען זיי מופרש
ומובדל פון די דברי חול פון אנדערע:

בהקדם החילוק צווישן הפרשה און
הרמה:

הפרשה מיינט אז די זאך איז (בלויו)
אפגעשיידט געווארן פון אנדערע זאכן,
ד.ה. במהותה איז זי פארבליבן אין דעם
זעלבן גדר ווי די אנדערע זאכן, דער
חילוק צווישן זיי איז (נאר) אז ענין פון
שינוי מקום (רשות):

בשעת מ'זאגט אבער הרמה ווייזט עס
אויף א שינוי מהות — די זאך איז אויפ-
געהויבן געווארן, זי איז אין א העכערן
ארט ומדריגה, אזוי אז זי האט נישט קיין
שייכות מיט דעם ארט ומעלה פון די
זאכן צווישן וועלכע זי איז פריער
געווען.

און לויט רש"י, איז דאס דער תוכן
החילוק צווישן די צוויי פסוקים „ויקחו
לי תרומה“ און „ועשו לי מקדש“:

דער ענין פון „ויקחו לי תרומה“ —
דער געבן ממנום פאר תרומת המשכן
— איז בלויז בגדר „הפרשה“, ווייל
אע"פ אז דאס איז געווארן ממון הקדש,
איז אבער דער יסוד וגדר הקדושה מצד
דעם שינוי רשות (וואס ס'איז אריבער
מרשות הדייט לרשות קודש), און דער-
פאר איז די קדושה בלויז ע"ד אז ענין
של הפרשה — ס'איז (נאר) אפגעשיידט
געווארן פון אנדערע זאכן:

משא"כ דורך „ועשו לי מקדש“ —
דאס וואס מען נעמט די נדבות המשכן
און מען מאכט זיי פאר א טייל פון דעם
מקדש, דאס טוט אין זיי אויף א הרמה
— זיי ווערן אויפגעהויבן אין א

(45) כ"ה לשון אדה"ו בלקי"ת שבהערה הבאה.
ולע"ע מצאתי בשליה (פרשתנו שנה, ב. שכו, ב.
ועוד. ולפני — ברי"ח שער האהבה פ"ז) — וגז'
נכלל בלי „רזל“, ובפרט שדברי השליה הובאו
בכמה מקומות לפס"ד (והמג"א מתחיל תכורו לשו"ע
א"ח בדברי השליה) ועפ"י אדה"ו (הל' ת"ת פ"ב
ס"א) דבריו בתוקף דדבר משנה. וראה לעיל ע' 83
הערה 49.

(46) לי אדה"ו בלקי"ת נשא כ, סע"ב. ועד"ו
בכ"מ.

(47) אבות פ"ב מ"ב.

(43) ראה הל' יסודית פ"ב ה"ז. מו"נ בפר מקום
(ח"א פ"ח). ס' החקירה להצ"ע עד, סע"ב ואילך.

(44) ראה לקי"ש חס"ו ע' 290 באר"א.

און דורך דעם וואָס יעדער איד מאַכט זיין בית אַ מקדש לו יתברך, איז דאָס די הכנה קרובה צום בנין בית המקדש (השלישי), דעם „מקדש אדני־י כוננו ידיך“⁴⁸, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ תרומה תשד"מ)

דער תכלית איז אָבער אַז עס זאָל ווערן אַ הרמה — „ועשו לי מקדש“: די שטוב דאָרף אויפגעהויבן ווערן, דורך דעם וואָס מען פאַרוואַנדלט זי אין אַ מקדש — ס'איז ניטאָ קיין עניני חול אין דעם בית, נאָר ער איז בית קדושה, אַ מקדש לו ית'. דורך דעם וואָס דער בית וכל אשר בו ווערן דורכגענומען מיט „נר מצוה ותורה אור“⁴⁹, פילט זיך ניט קיין „חול“ אין דעם בית: בכלל און יעדער פרט פון דעם בית איז ענינו — די מצות וואָס ווערן דורך אים געטאָן.

(48) משלי ה, כג.

(49) ראה ער"ו לקו"ש (חיו"ע' 174 ואילך)

(50) כפרשי (ממכילתא עה"פ בשלח טו, יז). רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

בביאור מרזיל (שבת קיח, ב). לא קריתי לאשתי כר ולשורי כר.

תרומה ב

דאָס הייסט: לויט רש"י ווערט דער אַרון לבדו' — אַן דעם כּפּוּרֶת — אַנגערופן אַרון'': און דעריבער'ס, בשעת עס שטייט, וואל הארון תתן את העדות מיינט דאָס — אין דעם אַרון לבדו' בלא כּפּוּרֶת''. משא"כ לויטן רמב"ן אַז אַרון יקרא . . בהיות הכּפּוּרֶת עליו, קען מען ניט זאָגן אַז אַ ציווי איז בלשון וועלכער איז, משמעו יוֹתֵר — להיפּך: תתן' — אַחר שיתן הכּפּוּרֶת על האַרון'.

ב. ויש לומר, אַז דאָס איז ניט נאָר אַ חילוק אין דעם שם אַרון, נאָר עס איז אַ חילוק להלכה אין דעם גדר האַרון (והכּפּוּרֶת):

לדעת הרמב"ן איז דער כּפּוּרֶת אַ פרט וחלק פון דעם אַרון און דוקא בשעת דער כּפּוּרֶת ליגט אויפן אַרון איז דער אַרון בשלימותו [ויל' שהוא ע"ד ווי ביים אַרון גופא וואָס איז געמאַכט געוואָרן

א. אויפן פּסוק, ונתת את הכּפּוּרֶת על האַרון מלמעלה ואל האַרון תתן את העדות אשר אתן אליך' איז דאָ אַ פּלוגתא צווישן רש"י און דעם רמב"ן:

רש"י זאָגט, אַז דאָס וואָס איז דעם פּסוק ווערט, נכפּל' דער ציווי, ואל האַרון תתן את העדות' (עס שטייט דאָך שוין פּריער', ונתת אל האַרון את העדות') איז, יש לומר שבא ללמד שבעודו אַרון לבדו' בלא כּפּוּרֶת יתן תחלה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכּפּוּרֶת עליו'.

דער רמב"ן שטעלט זיך אויף רש"י און פּרעגט: אם ה' זה צוואה' משמעו יוֹתֵר שאַחר שיתן הכּפּוּרֶת על האַרון כאַשר אמר', יתן באַרון את העדות, כי אַרון יקרא (גם') בהיות הכּפּוּרֶת עליו'.

(1) פּרשנו כה, כא.

(2) כה, סז.

(3) כיה בפרש' לפנינו, ובדפוס ראשון, וכן ברא"ם ובכמה מפרשים. אבל ברמב"ן לא הועתק מפרש' תיבת, לבדו'.

(4) עד"ן פ"י בתוס' הדור זקנים ופי' הרא"ש עה"ת כאו. ועוד. וראה לקמן הערה 9.

(5) ולהעיר שברמב"ן עקב (י, ה) אכן מביא פסוק זה, שצונו ונתת את הכּפּוּרֶת ג' ואל האַרון תתן את העדות ג'.

(6) כן הועתק ברא"ם. וברמב"ן לפנינו ליתא תיבת, אמר' (וראה ברמב"ן הוצאת שעוועל ובנהגסמו שם). ובסוּר האַרץ מביא מרמב"ן, אדרבה יוֹתֵר ה' נראה להפך שאַחר שיתן הכּפּוּרֶת עליו יתן העדות כדכתיב ואל האַרון תתן העדות'.

(7) כיה ברמב"ן לפנינו. ובסוּר האַרץ מסיים בדברי הרמב"ן, וארון נקרא עס הכּפּוּרֶת שעליו, ובכסוף מוזק גורס, כי אין האַרון יקרא רק בהיות הכּפּוּרֶת' (הובא ברמב"ן הוצאת שעוועל. וראה שם פ"י, כור זהב' — להגירסא שלפנינו).

(8) וראה לקמן סעיף ד — פ"י הרמב"ן עצמו בהפסוקים.

(9) כיה בפרש' כנ"ל, אבל במקומות שבהערה 4 פירשו רק המציאות בפועל: בפי' התוס', לתת הלוואות בארון קודם שתשיב את הכּפּוּרֶת; ובפי' הרא"ש, קודם נתינת הכּפּוּרֶת תתן התורה בתוכי (וראה לקמן הערה 36).

(10) משא"כ להראב"ע כאן, כמשפט הלשון וכבר ה' נתן העדות בארון ואחר תשיב הכּפּוּרֶת. ועד"ן הוא בחזקוני, לפי פשוטו. וראה רא"ם ואוה"ח כאן. (11) וצ"ע באוה"ח כאן שכתב על דברי רש"י דמשמע מדבריו שהי' מקום לטעות שיתן העדות על האַרון. ואכ"מ.

(12) וראה במפרשי רש"י (רא"ם, באר מים חיים, משכיל לדוד, באר יצחק). ועי' שם גם בפי' הסדר בכתוב (לפרש"י) — דמקדים, ונתת את הכּפּוּרֶת על האַרון מלמעלה' (וראה גם מפרשים שבהערה 4. ועוד). ואכ"מ.